
BIJ DE GEHEIME CLUB

Je komt ze elke dag op straat tegen. Van die jongens die in een portiek een sigaretje staan te roken. Die rond een bankje hangen op het plein. Sommige doen hun best op school, andere hebben er helemaal geen zin in. Soms barsten ze van de vrolijke energie, soms lopen ze te schelden op de wereld en hoe oneerlijk alles is. Gelukkig heb je dan je vrienden nog.

7

Zulke jongens waren de eerste moslimterroristen van Nederland. Ze kenden elkaar uit de buurt, van de portiekjes en de pleinen. Ze hadden misschien wat vaker helemaal geen zin om hun

best te doen, ze vonden in elk geval de wereld veel vaker oneerlijk dan mooi. Ze zagen hun vaders ploeteren, ze zagen hun moeders wegwijnen in veel te kleine huizen voor veel te grote gezinnen. En ze hadden niet bepaald de verwachting dat hun eigen leven er heel anders uit zou gaan zien. Ze voelden zich sukkels.

8 In het geloof zochten ze daar een oplossing voor en ze vonden een heel radicale. Iedere moslim die zich niet aan hun wetten hield, mocht worden omgebracht. Thuis bij Mohammed B. praatten de jongens over hun geloof en hoe dat hen zou kunnen verlossen. Ze waren geen vrienden, ze waren broeders. Ze maakten grote en spannende plannen, net als in elke jongensclub. De een schreef in geheimschrift op welke mensen hij zou vermoorden. Een ander haalde bouwtekeningen van Schiphol en een kerncentrale in huis. Ze kochten wapens. Ze hadden ineens vriendinnetjes en sommigen trouwden zelfs op z'n islamitisch. Ja, nu zag het leven er al heel anders uit dan op school.

En toen voerde eentje zijn spannende plan ook echt uit. Mohammed B. vermoordde Theo van Gogh op klaarlichte dag, 2 november 2004. In de dagen, de weken en de maanden daarna werden

de broeders opgepakt en voor de rechter gebracht.

Voordat het zover was, hadden wij een paar van hen opgezocht, hun vrienden en hun familie, van Amsterdam-West tot in Marokko. Ze spraken met ons over de Koran en de huiskamergesprekken met 'de sjeik' die altijd antwoord had op hun vragen. Ze vertelden hoe ze als tiener naar Nederland waren gekomen en hoe ze van rokende pubers baardige gelovigen waren geworden. En over de daad, die niet alleen het leven van Theo van Gogh beëindigde en in zekere zin dat van Mohammed B., maar die ook hun eigen leven en dat van hun familie voorgoed zou tekenen – al zagen ze dat pas toen we ze weer opzochten na hun vrijlating.

9

Toen woonden ze in Marokko, uitgezet als ongewenste vreemdeling. Ze gaven taekwondoles of ze dreven een ijzerwinkeltje. We vonden er drie terug in Al Hoceima, waar ze op een steenworp afstand van elkaar bleken te wonen. Ze hadden geen paspoort en geen geld en hun familie schaamde zich voor hen. Van het clubgevoel was niets meer over.

In de jaren die zijn verstreken sinds de moord op Theo van Gogh zijn we een paar van de broeders blijven zien en spreken. In Amsterdam-West en in Al Hoceima. Een reportage over tien jaar, van dat korte puberale hoogtepunt naar een leven lang met lege handen.

HOOFDSTUK 1

WOORDEN ALS WOLKJES IN DE LUCHT

Een jonge oude man stond in de deuropening. Zijn overhemd tot boven dichtgeknoopt. Hij was op slippers naar beneden gekomen. Langzaam, zoals hij al zijn bewegingen langzaam maakte. Onder zijn nagels zaten witte randjes kalk. Hij rilde. Het was avond, een paar graden boven nul. Op het balkon boven hem verscheen een spottend meisjeshoofd. Gegiechel en daarna een dichtslaan-
de balkondeur. 'Mijn zusje,' zei hij.

11

Dat was de eerste keer dat wij Fahmi ontmoeten, in de Blauwvoetstraat in het Amsterdamse Bos en Lommer, zo'n straat met aan weerszijden

portiekflats van vier verdiepingen. Het was zondag 7 november 2004. De stad was nerveus – zoals wanneer het stormt en elk geluid lawaai wordt. Op straat riepen jongens elkaar onverstaanbare opdrachten toe. Auto's scheurden de hoek om. Een politiesirene ebde weg.

12

Vijf dagen daarvoor was filmmaker Theo van Gogh vermoord door een jonge man van Marokkaanse afkomst, die in de Koran de rechtvaardiging voor zijn daad had gevonden. Mohammed B. heette hij. Op een van de briefjes die hij met een mes in de romp van het slachtoffer had geprikt, stond: 'In naam van Allah de Barmhartige, de Genadevolle. Vrede en zegeningen op de Emir van de Mujahideen, de lachende doder Mohammed Rasoele Allah, zijn familie en metgezellen en degenen die hen oprecht volgen tot aan de Dag des Oordeels. Er is geen agressie behalve tegen de agressors.'

Theo van Gogh werd gestraft, zo leek het, voor alle keren dat hij Allah 'een varken' had genoemd en de Profeet 'een vieze oom'. Maar vooral voor zijn medewerking aan *Submission*, de film waarin de Somalisch-Nederlandse Ayaan Hirsi Ali de be-

handeling van moslimvrouwen aan de kaak had gesteld.

Had Mohammed B. alleen gehandeld? Hoe was hij aan zijn pistool gekomen? Wie waren de jonge moslimmannen die al maanden om zijn huis zwermde? En waarom hadden er in de weken voor de moord mannen in djellaba's in de straat van Theo van Gogh rondgehangen? En bij de plek van de moord?

Dat waren de vragen waarmee we in de Blauwvoetstraat waren beland. Ahmet was in die tijd redacteur bij *NRC Handelsblad*, Jutta had voor de krant Ayaan Hirsi Ali gevolgd, tot op de set van *Submission*. De hoofdredactie stuurde ons als koppel op pad; we hadden elkaar nooit eerder gesproken. Wat we allebei wilden: op zoek naar de vrienden van Mohammed B. We hadden geen vooropgezet plan, alleen vragen.

13

De familie van Theo van Gogh had de avond op de dag dat hij was vermoord opgeroepen tot een 'lawaaiwake' op de Dam. De dagen erna werden moskeeën met racistische leuzen beplakt. In Huisen, Breda en Rotterdam gingen moskeeën in

vlammen op en in Uden een islamitische school. De koningin liet weten dat ze 'geschokt en ontzet' was en de minister-president klaagde over het verharde klimaat. On-Nederlands, vond hij dat: 'Op deze manier zijn we on-Nederlands bezig.'

De moord op Theo van Gogh had de religieuze islam van een sociaal probleem – de eeuwige hoofddoekjes als symbool van onderdrukking – in één klap tot een politiek probleem verheven.

14 Met een oud politiedossier van Samir, dat we van een collega hadden gekregen, reden we naar Amsterdam-West. Samir was eerder dat jaar bekend geworden als Samir A., toen hij werd aangehouden op verdenking van het beramen van aanslagen. In zijn huis had de politie bouwtekeningen gevonden van Schiphol, de kerncentrale Borssele en de Tweede Kamer.

In zijn jeugd had Samir bij Mohammed B. in de buurt gewoond. Ze hadden allebei gevoetbald op het Piet Mondriaanplein. De kans was groot, bedachten wij, dat ze ook in elkaars buurt waren geradicaliseerd.

In het politiedossier stonden de namen en adressen van vijf jongens, begin jaren tachtig ge-

boren en getogen aan de buitenkant van Amsterdam-West, in de wijken Overtoomseveld en Bos en Lommer. We zochten hun straten op en bel-den aan. Sommigen waren al aangehouden, som-migen waren nog thuis maar wilden niet met ons spreken, anderen joegen ons in onze nette win-terjassen het trappenhuis uit. Een keer werden we met stenen bekogeld.

Bij Fahmi stond in het dossier aangetekend dat de politie in 2003 in zijn huis een tas had aange-troffen met ammoniak, kunstmest, zoutzuur en een beschermende bril. De tas was van Samir ge-weest.

15

Fahmi's vader liet ons binnen in de hal van de por-tiekflat. Een Marokkaanse man van 57, met zach-te ogen in een doorgroefd gezicht. Een leven als schoonmaker lag achter hem. 'Hard gewerkt,' zei hij en hij liet zijn handen zien. Meisjes vluchtten weg in aangrenzende kamers, een jongen zat ach-ter een computer. Een Marokkaans migrantenge-zin tijdens de ramadan. Vier zoons, vier dochters. Moeder waste af in de keuken.

Fahmi was de vierde zoon van het gezin, 22 jaar oud. Hij wilde ons niet binnen ontvangen – in

een afgesloten ruimte spreken met een vrouw die niet tot je familie behoort, is onrein. Dus moesten we naar buiten. Zijn oudere broer Redouan kwam achter de computer vandaan en vergezelde hem.

Zo stonden we met z'n vieren onder het licht van een straatlantaarn. Fahmi met zijn dunne baard en zijn gebreide mutsje, zijn broek zorgvuldig ingekort volgens de orthodoxe voorschriften. En naast hem, lichtjes leunend tegen de muur met een been opgetrokken, Redouan. Zijn kortgeknipte krullen met gel in bedwang gehouden. Een strak T-shirt om zijn goedgetrainde bovenlichaam, een bruinleren jack en spottende glansogen.

16

Het leek wel of Fahmi op een bezoek gerekend had, zo rustig beantwoordde hij onze vragen. Hij had een lichte stotter in zijn stem. Wat deed je met die tas van Samir, vroegen wij hem. 'Ik weet het ook niet,' antwoordde hij. 'Als hij mij een tas geeft, bewaar ik die. Ik zag een fles ammoniak bovenop liggen, maar ik had nooit gedacht dat Samir daar iets mee van plan was. Ik vroeg nog: "Waar heb je die spullen voor nodig?" Het waren bouwspullen, volgens hem, voor thuis.'

Hij maakte een wegwerpgebaar. 'De kleine